

การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่สิบ

ได้พิจารณารายงานเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน^๑

รับทราบ ว่า ขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นปัญหาต่อสุขภาวะของประชาชน และคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นที่แพร่ระบาดของเชื้อโรคและก่อให้เกิดมลพิษต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง ใช้งบประมาณในการบริหารจัดการปีละหลายพันล้านบาทแต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตระหนัก ว่า ขยะมูลฝอยสามารถควบคุม และบริหารจัดการได้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกคน และชุมชน โดยมีหน่วยงานของรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา เข้าร่วมส่งเสริมสนับสนุน และบริหารจัดการ ในปัจจุบันมีหน่วยงาน องค์กรที่มีศักยภาพเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เกิดขึ้นแล้วในหลายพื้นที่ แต่ยังคงขาดการสนับสนุน ส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งต้องบูรณาการกับองค์กรภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อดำเนินการในระดับชุมชน คริวเรือน และพื้นที่ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

กังวล ว่า แม้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยจากหน่วยงานของรัฐ จะมีผลบังคับใช้แล้วก็ตาม แต่ยังคงขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ขาดการบูรณาการในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และไม่ครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการได้โดยตรง

กังวล ว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดวินัยและจิตสำนึก ในการจัดการขยะมูลฝอย ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ไม่สามารถนำไปสู่การจัดการปัญหา ขยะมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

กังวล ว่า กฎหมายที่ออกใหม่ เช่น พ.ร.บ.รักษาความสะอาดฯ และนโยบายของรัฐที่เสนอให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวม อาจส่งผลกระทบต่อกรอบแนวคิด มาตรการการลด และคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน และอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน

เห็นว่า ปัจจุบันมีชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นต้นแบบในการจัดการขยะมูลฝอย โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่าย จะช่วยลดปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างเป็นรูปธรรม

จึงมีมติดังต่อไปนี้

๑. ขอให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครจัดให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยระดับจังหวัด ที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด โดยร่วมมือกับคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับเขต (พชข.) คณะกรรมการเขต

^๑เอกสาร สมัชชาสุขภาพ ๑๐ / หลัก ๔

สุขภาพเพื่อประชาชน (กขป.) เครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัด สภาองค์กรชุมชน เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมี
กลไกในการดำเนินการดังต่อไปนี้

๑.๑ ให้มีคณะกรรมการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม จัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และสถาน
ประกอบการแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน โดยกำหนดให้มีตัวชี้วัด เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่
ชัดเจน และให้นำประเด็นเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยผนวกไว้ใน ธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่

๑.๒ หนุนแรงค์ให้ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน
รวมถึงพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการขยะมูลฝอย ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องปฏิบัติ

๑.๓ สร้างมาตรการ กิจกรรม หรือกติกาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติโดยเน้นการมีส่วนร่วมจัดทำโครงการ/
แผนงาน/กิจกรรมของชุมชน เพื่อลดการก่อให้เกิดขยะ คัดแยก ใช้ซ้ำ และนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ เช่น
จัดตั้งกองทุนการจัดการขยะ การแปรรูปขยะ ศูนย์รับซื้อขยะ และธนาคารขยะในชุมชน เป็นต้น

๑.๔ ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจ สร้างวินัยและจิตสำนึก เกี่ยวกับ
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และระบบนิเวศในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา สถาน
ประกอบการ ศาสนสถาน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้เห็นความสำคัญในการรับผิดชอบต่อการจัดการ
ขยะมูลฝอยของตนเอง และในพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นลักษณะนิสัยพื้นฐานในชีวิตประจำวัน

๑.๕ ให้มีมาตรการจูงใจ เพื่อส่งเสริมให้สถานประกอบการ/ห้างร้าน/หน่วยงาน/องค์กร ที่เป็นต้น
ทาง/แหล่งกำเนิดของวัสดุ สิ่งของเหลือใช้ที่กลายเป็นขยะมูลฝอย ร่วมรับผิดชอบในการใช้บรรจุภัณฑ์ที่
สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ การรับคืนผลิตภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพจากการใช้งาน จัดให้มีจุดรวบรวมขยะอันตราย
และขยะติดเชื้อ การส่งเสริมค่านิยมองค์กรต่อการใช้สิ่งของอุปโภคบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการ
ลดปริมาณขยะมูลฝอย เช่น ลดการใช้ถุงพลาสติก เลิกใช้โฟม และอื่น ๆ

๒. ขอให้ราชการส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ว่าด้วยเรื่องการ
จัดการขยะมูลฝอยทุกประเภทในชุมชน แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน มีมาตรการการควบคุมกำกับ การบังคับ
ใช้กฎหมาย รวมทั้งมาตรการทางภาษี และรายงานผลต่อชุมชนอย่างจริงจัง

๓. ขอให้คณะกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแห่งชาติ และให้กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลัก
ร่วมกับทุกกระทรวง สำนักนายกรัฐมนตรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมดำเนินการดังต่อไปนี้

๓.๑ ส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจ ในการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของชุมชน รวมทั้งยกย่องเชิดชู
เกียรติ เช่น ใ้รางวัลบุคคลตัวอย่าง ชุมชนต้นแบบ และหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี

๓.๒ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตร/หลักสูตรท้องถิ่น หรือบูรณาการการเรียนการสอน การ
ฝึกอบรม ทั้งแก่นำชุมชนและประชาชนทั่วไป วิจัยและพัฒนา (นวัตกรรม) ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะใน
ชุมชน สถานประกอบการ ห้างร้าน หน่วยงาน องค์กร หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และศาสนสถาน โดย
เน้นการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน จัดทำคู่มือการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมี
ประสิทธิภาพ

๓.๓ ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอย มาตรการทาง
กฎหมาย การรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ และกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งภาษาไทยและ
ภาษาต่างประเทศให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สื่อทุกรูปแบบ

๓.๔ ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ เกี่ยวกับการดำเนินงาน การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง รวมทั้งมีกระบวนการปรับปรุงข้อบังคับ และ กฎหมายให้สอดคล้อง

๓.๕ ในการบริหารจัดการและกรณีที่มีการจัดทำระบบกำจัดขยะมูลฝอยในลักษณะรวมศูนย์ใน ชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งก่อนและระหว่างการดำเนินการ พร้อมทั้ง เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนด้วย

๔. ขอให้เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ รายงานความก้าวหน้าต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๒